

Wat waren de belangrijkste feiten en gebeurtenissen in 2017? U leest het in deze verkorte versie van het jaarverslag. Wilt u meer weten? Lees dan het volledige jaarverslag. U vindt deze op onze website www.provisum.nl.

Stichting Pensioenfonds Provisum
Postbus 7873
1008 AB AMSTERDAM
T: 020-6213891
E: pensioenbureau@provisum.nl

TERUGBLIK DOOR DE VOORZITTER

Het kan u niet ontgaan zijn. De beleidsdekkingsgraad (= de gemiddelde dekkingsgraad over de laatste 12 maanden) gaat weer de goede kant op. Lag de beleidsdekkingsgraad eind 2016 nog onder het vereiste niveau van 117,6%, eind 2017 lag deze met 128,5% er weer ruim boven. Dankzij de licht gestegen rente en het positieve beleggingsresultaat van 4,2% is in 2017 de beleidsdekkingsgraad met 11%-punt opgelopen. Dat is goed nieuws want dat betekent dat Provisum eind 2017 alle pensioenen heeft kunnen indexeren. Eind mei 2018 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 131,2%.

Daarnaast is er weer veel werk verzet in 2017. Er zijn projecten opgestart voor het verlagen van de vermogensbeheerkosten en het efficiënter maken van de administratie. Onderdeel daarvan is een verdere digitalisering van de communicatie. Ook is in 2017 een start gemaakt met de implementatie van de vereisten van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) die in 2018 is afgerond. In de pensioenregelingen zijn ook enkele wijzigingen aangebracht. Zo wordt voortaan de vakantie-uitkering voor gepensioneerden niet langer meer in één keer uitbetaald in mei, maar wordt de vakantie-uitkering verspreid betaald over 12 maanden. Vanaf juni 2018 worden de maandelijkse pensioenuitkeringen dan ook met 8% verhoogd. Voor de nog niet gepensioneerde deelnemers heeft het bestuur besloten om een pensioenleeftijd van 67 jaar te handhaven en niet mee te gaan met de door de overheid vastgestelde fiscale pensioenleeftijd van 68 jaar. Hierdoor zijn de opbouwpercentages in 2018 licht aangepast. Deze 67 jaar is overigens een pensioenrichtleeftijd. Eerder met pensioen kan nog steeds vanaf 55 jaar.

Rest mij hier nog om iedereen te bedanken die zich in 2017 heeft ingezet voor het pensioenfonds.

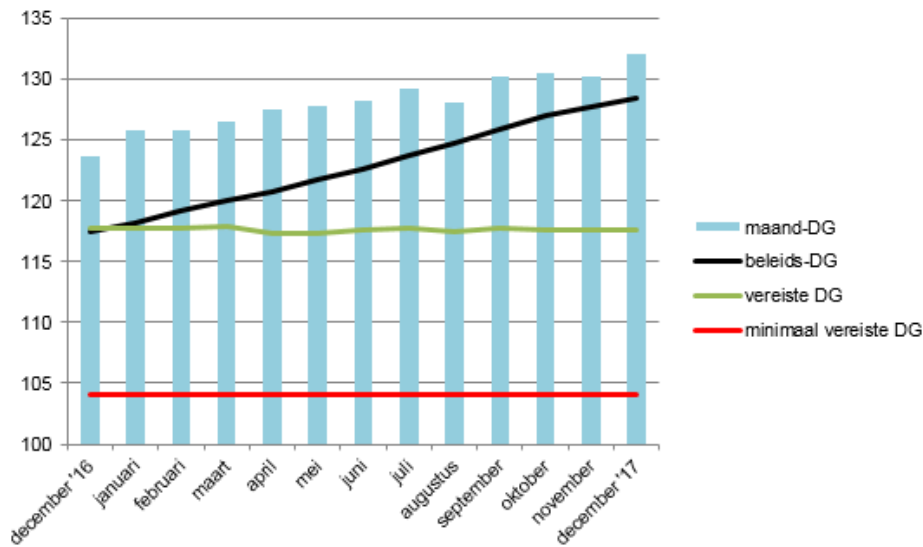
Gert Jan Pieters, voorzitter Provisum

Verhoging pensioenen (indexatie)

Eén van de doelen van Provisum is het in stand houden van de koopkracht. Daarom probeert Provisum de pensioenen jaarlijks te verhogen met de prijsinflatie zodat met het pensioen net zo veel gekocht kan worden als het jaar ervoor. Vanwege de gezonde financiële positie eind 2017 heeft het bestuur besloten om de pensioenen van alle deelnemers (actieven, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden) per 1 januari 2018 te verhogen met het percentage van de prijsstijging in 2017, namelijk 1,33%.

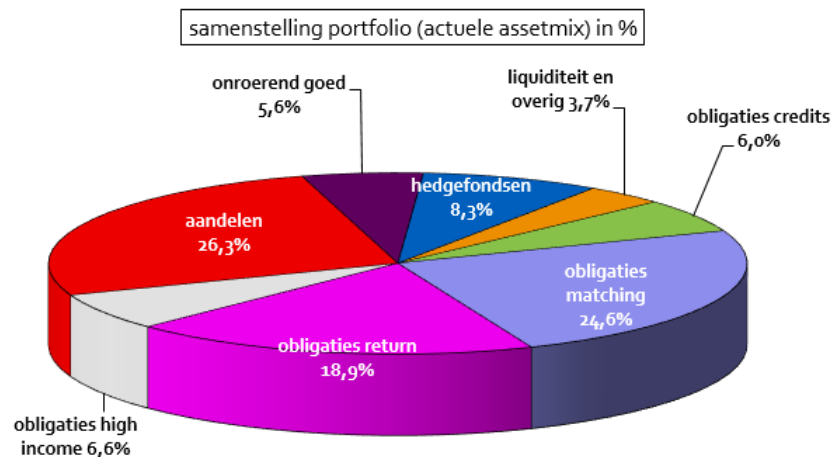
Dekkingsgraad

Het verloop van de dekkingsgraad (DG) ziet er in 2017 als volgt uit:

Beleggingen

Provisum belegt het pensioengeld om de pensioenen uit te kunnen betalen en te kunnen indexeren. Door te beleggen wordt op de lange termijn een beter rendement verwacht dan wanneer het geld op een spaarrekening wordt gezet. Hoewel een goed rendement op de beleggingen halen belangrijk is, weegt het pensioenfond's risico en rendement zorgvuldig tegen elkaar af. Provisum besteedt veel aandacht aan het beheersen van deze risico's door onder andere een spreiding van het vermogen over verschillende beleggingscategorieën. Per 31-12-2017 was het vermogen van ruim € 1,4 miljard als volgt verdeeld over de verschillende categorieën:

Rendement op beleggingen

Het rendement over 2017 na aftrek van alle kosten van de totale portefeuille van Provisum is uitgekomen op 4,2%. Aandelen en onroerend goed waren de beleggingscategorieën met verreweg de hoogste rendementen. Deze categorieën leverden ook de hoogste bijdrage aan het rendement van de totale portefeuille. De return, matching en high income obligatieportefeuilles en de hedgefondsbegleggingen behaalden een negatief resultaat in 2017. Het gemiddelde rendement over de laatste 5 jaar bedraagt 7,2%.

Beleggingsrendementen per beleggingscategorie waren in 2017 als volgt (in %):

	Rendement	Bijdrage aan rendement Provisum
Aandelen	10,7%	2,7%
Obligaties matching	-3,3%	-0,8%
Obligaties return	-0,1%	0,1%
Obligaties investment grade credit	3,7%	0,2%
Obligaties high income	-0,7%	0,0%
Onroerend goed	9,5%	0,5%
Hedgefondsen	-6,8%	-0,6%
Liquiditeit en overig	-0,7%	-0,1%
Valuta-afdekking		2,4%
Kosten vermogensbeheerder		-0,2%
Totale rendement		4,2%

Personele wijzigingen

In het bestuur hebben enkele personele wijzigingen plaatsgevonden. In 2017 is Lilian Hagers, na goedkeuring van De Nederlandsche Bank, benoemd als bestuurslid. Michiel van den Bosch heeft per september 2017 zijn functie beëindigd. Zijn opvolger, Linda ten Broeke, is inmiddels goedgekeurd door De Nederlandsche Bank en benoemd als bestuurslid. Daarnaast heeft Joost van Engers afscheid genomen als bestuurslid van Provisum, maar is per april 2018 Ward Linthorst opgevolgd als directeur van het pensioenfonds. Ward is teruggetreden als directeur en is met pensioen. Het komende jaar zal hij nog wel betrokken zijn bij het pensioenfonds waardoor er nog gebruik kan worden gemaakt van de kennis en zijn jarenlange ervaring. Naast de benoeming van de nieuwe directeur heeft het bestuur besloten tot het benoemen van Natascha Endema tot adjunct-directeur en mede-beleidsbepaler van het pensioenfonds.

Kosten

Om de pensioenregelingen uit te voeren worden er kosten gemaakt. Dit betreft kosten in verband met de beleggingen en pensioenbeheerkosten (o.a. voor de administratie en communicatie). In 2017 bedroegen de pensioenbeheerkosten € 1,6 mln.. Dit komt neer op € 289,- per deelnemer (alleen actieve deelnemers en gepensioneerden meegerekend). De kosten per deelnemer zijn iets gestegen ten opzichte van 2016 (€ 283,-) als gevolg van een daling van het aantal actieve deelnemers in 2017.

De kosten van de vermogensbeheerder bedragen in totaal € 10,9 mln.. In een percentage van het belegd vermogen uitgedrukt is dit 0,75%, oftewel 75 basispunten. Deze liggen hiermee in 2017 10 basispunten lager dan in 2016. Het bestuur is in 2017 een onderzoek gestart om deze kosten nog verder omlaag te krijgen.